

Plagiáty, postrach studentů

23. 5. 2013 |

Je to jedna z nejčastějších a zároveň největších chyb, které se student může dopustit. Seminární práce, referát, esej – všechna tato díla se řídí mnoha pravidly. A tím úplně základním je, že nesmí jít o plagiát. Co ale už plagiát je, a co ještě ne?

Co plagiát je?

Norma ČSN ISO 5127-2003 definuje plagiát jako „představení duševního díla jiného autora půjčeného nebo napodobeného v celku nebo z části, jako svého vlastního“. Kromě vydávání cizího díla za vlastní se sem řadí i nepřesné, nedbalé či zcela chybné citování. Plagiátorství je jedním ze základních přestupků akademické etiky a každá fakulta ve svém disciplinárním řádu uvádí, jaké sankce vás za něj čekají. Abyste se mu vyhnuli, nesmíte zkrátka použít cizí myšlenku bez uvedení jejího autora. Plagiátem je i pouhá kompilace několika cizích děl bez uvedení původních autorů. Zvláštním typem plagiátorství je auto-plagiátorství. Tím se rozumí přebírání svých vlastních myšlenek, vydaných v nějaké vlastní práci dříve v čase, bez uvedení zdroje. I v případě, že jste původními autory myšlenek vy sami, musíte sami k sobě odkázat citací. Dobrý pozor si dávejte i na takzvanou kryptomnézii – jedná se o informace, které odněkud znáte, ale už si nepamatujete odkud. Pokud nejste schopni dohledat zdroj, není možné informaci ve vlastní práci využít.

Co plagiát není?

Plagiování se nedopustíte, pokud převezmáte od jiného autora některou z následujících věcí, které podle Autorského zákona nejsou autorským dílem: „námet díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě“. V praxi to například znamená, že pokud byste do své práce přepsali Erbenovu báseň Polednice a neodkázali k Erbenovi, stali byste se autory plagiátu. Pokud byste ale napsali příběh, ve kterém si pro zlobivé dítě v poledne přijde jakési stvoření a matka jej ve snaze o záchranu zadusí, už by to plagiát nebyl. Plagiátem se také nerozumí uvádění obecně známých věcí bez uvedení zdroje. Obecně známé informace jsou takové, které lze snadno ověřit ve všeobecných, nesespecializovaných publikacích – například nemusíte napsat, odkud víte, že prvním americkým prezidentem byl George Washington; pokud ale budete popisovat detaily z Washingtonova dětství, už bude zdroj potřeba.

Jak se vyhnout vyhazovu

Pokud citujete, musíte uvést odkaz k autoru citátu dle citační normy. Pokud nevíte, jak správně citovat, použijte jednoduchý generátor citací na www.citace.com – cituje podle normy ČSN ISO 690 a stránky spravují pracovníci Univerzity Karlovy, takže se nemusíte bát o správnost citace. Tím, že text pozměníte, přepíšete či parafrázujete, se z něj nestává vaše dílo – stále musíte odkazovat k původnímu autorovi. Například pokud byste psali článek o plagiování a použili část tohoto textu, nestalo by se z něj vaše dílo, byť byste jej stylisticky předělali.

Jak se na to přijde?

V České republice je povinností zveřejňovat všechny závěrečné práce. Díky tomu mohou vznikat propojené databáze, v jejichž rámci se dokumenty porovnávají. Asi nejznámějším programem, který původem pochází z Masarykovy univerzity, je theses.cz. Seminární práce porovnává odevzdej.cz nebo repozitar.cz.

Postihy

Plagiátorství je ukotveno v zákoně o vysokých školách, každá škola ho navíc upravuje v disciplinárním řádu. Například ČVUT v něm píše, že přestupek „spáchaný z nedbalosti a méně závažný disciplinární přestupek lze projednat bez uložení sankce“; naopak za těžší přestupek čeká studenta napomenutí, podmíněčné či úplné vyloučení ze studia. Karlova Univerzita se s ČVUT shoduje a přidává podmínky, podle kterých se tresty udělují: „Při ukládání sankcí se přihlíží k charakteru jednání, okolnostem, za nichž k němu došlo, způsobeným následkům, míře zavinění, jakož i k dosavadnímu chování studenta.“ A podobně to vidí i Masarykova univerzita. Většinou tedy záleží na míře plagiátorství, na tom, zda bylo úmyslné (kupříkladu vědomé převzetí části cizího textu) či nedbalostní (například opomenutí citace).

Známé případy plagiátorství

V České republice se na akademické půdě řeší desítky případy plagiátorství ročně. Do světel reflektorů se však dostane jen malý zlomek z nich – například případ soudce vrchního soudu Zdeňka Sováka, který publikoval texty jiných právníků pod svým jménem – nakonec se musel omluvit a zaplatit 100 tisíc korun na veřejné účely. Nebo kauza proděkana plzeňské právnické fakulty Ivana Tomažiče, jenž opisoval ve své disertační práci, za což ale potrestán nebyl, protože v době vyšetřování byl jeho čin už promlčený. V roce 2012 dokonce kvůli rozsáhlému plagiování ve své disertační práci odstoupil tehdejší maďarský prezident Pál Schmitt. Plagiovat se však nemusí jen v akademických textech – z plagiátorství byl obviněn například člen Beatles George Harrison a dokonce i Madonna.

Stejně, jako se plagiátorství nevyplácí mnoha veřejně známým osobám, nevyplácí se ani studentům. Porovnávací systémy odhalí naprostou většinu zcizených textů a disciplinární komise všechny případy řeší sice spravedlivě, ale přísně, a byla by škoda kvůli vlastní lenosti zahodit třeba i dlouhé roky studia.